

ชื่อเรื่อง	ความยั่งยืนและความสามารถในการรองรับทางสังคมของการท่องเที่ยวเชิงผจญภัย: กรณีศึกษา การท่องเที่ยวล่องแก่งลำน้ำเข็ก จังหวัดพิษณุโลก
ผู้วิจัย	รัตเกล้า เปรมประสิทธิ์
ประธานที่ปรึกษา	ศาสตราจารย์ ดร.ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์
กรรมการที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร.มาฆะสิริ เขาวกุล รองศาสตราจารย์ ดร.พัชรินทร์ สิริสุนทร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชรินทร์ อัมพรสถิต
ประเภทสารนิพนธ์	วิทยานิพนธ์ ศศ.ด. สาขาวิชาพัฒนาลังคม, มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2552
คำสำคัญ	ความยั่งยืน ความสามารถในการรองรับทางสังคม

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสามารถในการรองรับทางสังคมของการท่องเที่ยวเชิงผจญภัย โดยเลือกการท่องเที่ยวล่องแก่งลำน้ำเข็ก จังหวัดพิษณุโลกเป็นกรณีศึกษา เนื่องจากการท่องเที่ยวล่องแก่งลำน้ำเข็ก ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวจำนวนมาก เพราะมีเอกลักษณ์ของพื้นที่คือ มีระดับน้ำ 1 - 5 ระดับ ตั้งแต่ระดับงายไปยาก ซึ่งมีเพียงแห่งเดียวในประเทศไทย และมีแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงที่จะเพิ่มกิจกรรมให้กับนักท่องเที่ยว อาทิ การเที่ยวชมธรรมชาติในอุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวง การเที่ยวชมวัฒนธรรมของหมู่บ้านชุมชนชาวไทยภูเขาเผ่าม้งที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย และการล่องเรือชมแมงกะพรุนน้ำจืดสายพันธุ์ดึกดำบรรพ์หายาก นอกจากนี้ยังพบว่า มีธุรกิจบริการท่องเที่ยวรองรับความต้องการของนักท่องเที่ยวตลอดเส้นทางท่องเที่ยวลำน้ำเข็ก อาทิ ที่พัก รีสอร์ท ร้านอาหาร ร้านกาแฟ ทิวรถล่องแก่ง ร้านสะดวกซื้อ ร้านขายของฝาก และสวนผลไม้ เป็นต้น ทำให้ในระยะ 5 ปีที่ผ่านมา มีจำนวนนักท่องเที่ยวมาล่องแก่งลำน้ำเข็กเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ปัจจุบันมีนักท่องเที่ยวมาล่องแก่งตลอดฤดูกาลประมาณ 7,000 คน

จากสถานการณ์ของการท่องเที่ยวล่องแก่งลำน้ำเข็ก มีความจำเป็นที่จะต้องมีการวางแผนการจัดการด้านการท่องเที่ยวที่มีแนวโน้มขยายตัวมากขึ้น ซึ่งอาจจะส่งผลกระทบต่อคนในชุมชน อาทิ สภาพความแออัด ขยะ น้ำเสีย ยานพาหนะที่เข้ามาในชุมชน วิถีชีวิตและวัฒนธรรม รวมทั้งคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน ตลอดจนประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวได้รับจากการท่องเที่ยว หากแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในสภาพเสื่อมโทรมจากการเพิ่มขึ้นของจำนวนนักท่องเที่ยวที่เกินระดับความสามารถในการรองรับจะส่งผลกระทบต่อความไม่ยั่งยืนของการท่องเที่ยวได้

จากที่กล่าวมาข้างต้นจึงนำไปสู่การศึกษาความสามารถในการรองรับทางสังคมของการท่องเที่ยวล่องแก่งลำน้ำเข็ก โดยทำการเก็บข้อมูลกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการท่องเที่ยว 5 กลุ่ม ได้แก่ (1) นักท่องเที่ยวที่มาล่องแก่ง จำนวน 415 ตัวอย่าง (2) ประชาชนในพื้นที่ จำนวน 341 ตัวอย่าง (3) ผู้ประกอบการในพื้นที่ จำนวน 34 ตัวอย่าง (4) หน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ อุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวงและสวนป่าเขากระยาง และ (5) องค์การบริหารส่วนตำบลแก่งโสภาและวังนกแอ่น ในช่วงฤดูกลล่องแก่งลำน้ำเข็ก (กรกฎาคม-ตุลาคม) ปีพ.ศ.2550 – 2551

การศึกษาในครั้งนี้ได้วิเคราะห์ข้อมูลผลกระทบทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมจากการท่องเที่ยวเชิงผจญภัย ทั้งนี้การประมาณค่าความสามารถในการรองรับทางสังคมของการท่องเที่ยวล่องแก่งลำน้ำเข็กจะใช้เทคนิคค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Arithmetic Mean) และค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก (Weighted Mean) ส่วนการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความสามารถในการรองรับทางสังคมของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่มใช้เทคนิค mean-comparison test (t-test)

จากการศึกษาพบว่า (1) ระดับความสามารถในการรองรับทางสังคมของการท่องเที่ยวล่องแก่งลำน้ำเข็ก อยู่ในช่วง 199 – 1,083 คนต่อวัน ขึ้นอยู่กับมุมมองของกลุ่มตัวอย่าง (2) หากมีการให้ความสำคัญกับกลุ่มตัวอย่างเท่า ๆ กัน จะมีระดับความสามารถในการรองรับทางสังคมเท่ากับ 519 คนต่อวัน หรือประมาณ 63,758 คนต่อฤดูกาล นั้นหมายความว่า การท่องเที่ยวล่องแก่งลำน้ำเข็กยังสามารถรองรับนักท่องเที่ยวเพิ่มได้อีก ซึ่งจะทำให้ชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น (3) จะต้องมี การวางแผนทางการตลาดเพื่อให้เกิดการกระจายตัวของนักท่องเที่ยวในช่วงวันหยุดและวันธรรมดาควบคู่กับการส่งเสริมให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการท่องเที่ยวเข้ามามีส่วนร่วมในการรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม (4) ควรมีการจัดตั้งกองทุนในระดับหมู่บ้านหรือตำบลที่จะนำมาใช้ประโยชน์ในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม ซึ่งเงินสนับสนุนกองทุนดังกล่าวอาจได้มาจากเงินบริจาคของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหรือกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์กรภาคประชาชน ทั้งการขายของที่ระลึก ค่าธรรมเนียมการจอดรถ การใช้บริการห้องน้ำสาธารณะ และเงินอุดหนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (5) เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการดำเนินการ ควรเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการบริการสาธารณะ อาทิ ที่จอดรถ ห้องน้ำ ความปลอดภัย และ (6) ควรสนับสนุนให้ภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้ประกอบการและองค์กรภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการ ซึ่งจะทำให้การพัฒนาการท่องเที่ยวล่องแก่งลำน้ำเข็ก จังหวัดพิษณุโลก เกิดความยั่งยืน

Title SUSTAINABILITY AND THE SOCIAL CARRYING CAPACITY OF
ADVENTURE TOURISM: THE CASE STUDY OF RAFTING
TOURISM AT KEG RIVER, PHITSANULOK

Author Rudklaw Pampasit

Advisor Professor Direk Patmasiriwat, Ph.D.

Co-Advisor Associate Professor Makasiri Chaowakul, Ph.D.
Associate Professor Patcharin Sirasoonthorn, Ph.D.
Assistant Professor Chanin Umponstira, Ph.D.

Academic Paper Thesis Ph.D. in Social Development, Naresuan University, 2009

Keywords Sustainability, Social Carrying Capacity

ABSTRACT

The objective of this research is mainly to investigate the social carrying capacity (SCC) of the adventure tourism in Thailand with special reference to the case study of Keg Rafting, Phitsanulok. The Keg Rafting is one of the well-known site for adventure tourism that highlights rafting experience that attracted over 7,000 rafters during rainy season (from July to October) and national park visiting and sightseeing in the nearby area. Beyond the rafting experience, tourists have options for visiting the Minority Culture (the Mhong Tribe Villages), the national park (the Thung Salaeng Luang), mountainous view, and other sightseeing. Over the past 5 years, the number of tourists increased continuously and the tourism businesses that includes hotel, boat renting, restaurant, tour guide, and others, expanded rapidly.

There are however trade-offs in many ways, notably, the increased amount of municipal waste and the burden of cleaning up and, perhaps, the most sensitive issue, the social concerns that the tourism may run the risk of unsustainability if the number of tourists expand beyond the limit, i.e., the carrying capacity.

The researcher formulates the conceptual model that tries to infer about SCC from field survey that includes stakeholders' interview. Five groups of stakeholders are interviewed during rafting season (July – October) of 2007 and 2008, namely, (i) 415

samples of tourists, (ii) 341 samples of local inhabitants; (iii) 34 samples of local entrepreneurs; (iv) 2 samples of government officials who are involved or employed in the Thung Salaeng Luang National Park and in the Khao Kra Yang Plantation; and (v) local government personnels in 2 Tambon Administrative Organizations (Kaeng Sopha and Wang Nok Aen).

The researcher compiled information that include the economic, social and environment impacts from adventure tourism and, from this dataset, an analysis is carefully undertaken that include descriptive statistics, mean-comparison test, and estimation based on regression model.

Among the major findings were: (i) the SCC ranges from 199 to 1,038 tourists per day depending upon the viewpoint of the stakeholders; (ii) assessing from stakeholder balance weighted, the SCC was 519 tourist per day or 63,758 tourists per season that means the potential to increase the number of tourists is still possible and that will yield economic benefits to the local community; (iii) there should be an attempt to diversify or spread inbound tourists during the weekdays and to lengthen the number of tourism day together with the promotion of stakeholders participation in environmental responsibility; (iv) an environment fund at Village or Tambon levels can be arranged and make use of money to take good care of environment from contribution of stakeholders or from the collective activities among villagers that include sale of souvenirs, tourists' donation, fee parking and public goods; (v) in order to have an efficiency, the community should be involved in the public service management, for example parking lot, toilet, safety etc. and (vi) there should be a support for the government sector, local administration organization, entrepreneurs and local community to participate in making an integrated tourism plan that will bring the sustainable development to Keg rafting.